

Edukacja ekologiczna w Funduszach Unijnych

Ewa Romanow-Pękal, 13.06.2025, Gdańsk

Pomoc Techniczna
dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

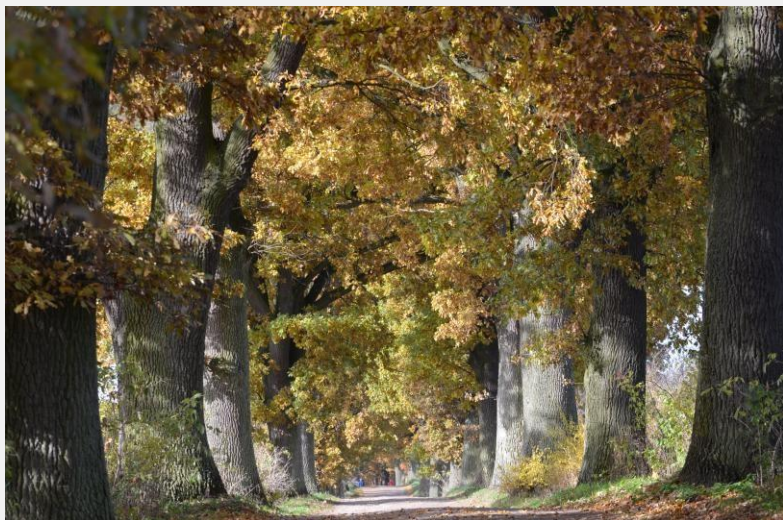

STOWARZYSZENIE
Eko Inicjatywa

EDUKACJA
EKOLOGICZNA
OD 1998R

Niemal każda droga wokół Kwidzyna była obsadzona drzewami

Europejski Zielony Ład wytycza kierunki unijnych programów, stawiając edukację ekologiczną jako ważne narzędzie do osiągnięcia ekologicznych celów.

Odpowiednie zapisy zagwarantowano już w **umowie partnerstwa**, czyli w podstawowym dokumencie określającym współpracę UE z Polską w zakresie wykorzystania funduszy europejskich.

Ekologiczną osnową dla projektów unijnych jest horyzontalna **zasada zrównoważonego rozwoju i zasada „nie czynić poważnych szkód” (DNSH do no significant harm)**

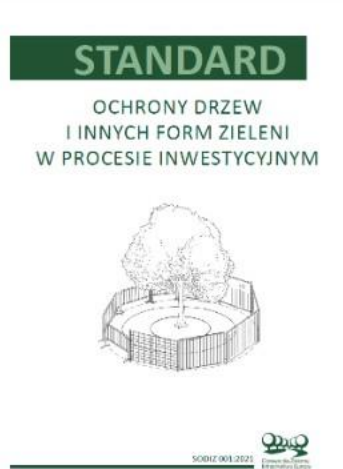
„W celu wzmocnienia efektów proekologicznych polityki spójności prowadzone będą działania w zakresie edukacji ekologicznej oraz podnoszenia kwalifikacji, zarówno **jako samodzielne projekty**, jak i **element dodatkowy inwestycji**, które przyczyniają się bezpośrednio lub pośrednio do osiągnięcia celów środowiskowych i klimatycznych. Działania edukacji ekologicznej powinny zmierzać do zmiany postaw i zachowań obywateli, a także upowszechnienia ekologicznych praktyk i procedur w przedsiębiorstwach i administracji publicznej (np. upowszechnienie zielonych zamówień publicznych) oraz **mogą być prowadzone w ramach wszystkich celów polityki, tam gdzie postawy indywidualne mają istotne znaczenie dla osiągnięcia celów ekologicznych projektu** (np. gospodarka cyrkularna, ochrona różnorodności biologicznej, zazielenienie powierzchni, zrównoważona mobilność miejska, projekty kolejowe, efektywność energetyczna w budynkach, gospodarowanie wodą).”

Standard cięcia i pielęgnacji drzew systematyzuje rodzaje prac na drzewach i w ich otoczeniu, wyraźnie oddzielając różne rodzaje cięć, wzmocnień mechanicznych oraz prac poprawiających bytowanie drzewa – pielęgnacyjnych. Poza technicznym aspektem poprawności wykonywania prac uwzględniono także ich znaczenie dla różnych kategorii drzew oraz cel stosowania. Takie podejście pozwala uporządkować rodzaje prac na drzewach i w ich otoczeniu określić ich cel i zakres oraz stosowanie, jak też

Standard inspekcji i diagnostyki drzew porządkuje, systematyzuje i dookreśla procedurę oraz treści oceny drzew na dwu poziomach – podstawowym i zaawansowanym. Pomaga uzupełnić obecne procedury lub wprowadzić nowe, pomocne oceniającym drzewa – diagnostom i weryfikującym wyniki – zamawiającym te oceny i wydającym decyzje. Standard wprowadza kompleksowość oceny oraz stanowi przewodnik po najważniejszych cechach diagnostycznych.

Standard ochrony drzew i innych form zieleni w procesie inwestycyjnym obejmuje kompleksowe procesy od projektu do wykonania, opisując i porządkując objekty ochrony, sposoby jej realizacji – w tym technologie prac oraz osoby odpowiedzialne. Stanowić może realną pomoc dla wszystkich podmiotów procesu inwestycyjnego, ułatwiając ustalenie celów, procesy realizacji oraz kontroli i oceny.

Standardy prac na drzewach i w ich otoczeniu. Czym są i jak je stosować. Instrukcja dla użytkowników. Instrukcja zawiera opis Standardów, grup docelowych, rekomendacje zakresu wdrożenia, krótki przewodnik procesu wdrożenia na przykładzie wybranych instytucji oraz dodatkowe informacje pomocne w stosowaniu opisanych Standardów w danej instytucji, jak też w szerszym procesie uzgodnień z już używanymi wytycznymi czy przepisami prawa.

EDUKACJA EKOLOGICZNA

- **EDUKACJA**

- Wychowanie
- Kształcenie
  - Edukacja środowiskowa; animacja społeczna
  - Edukacja obywatelska
- „ogół procesów i oddziaływań, których celem jest zmienianie ludzi, przede wszystkim dzieci i młodzieży, stosownie do panujących w danym społeczeństwie ideałów i celów wychowawczych.” (słownik PWN)

- **EKOLOGIA**

- (oikos- dom i logos – nauka)
- Wzajemne powiązania między organizmami oraz powiązania między organizmami a ich środowiskiem życia

EDUKACJA EKOLOGICZNA – SZEREG ZAGADNIEŃ

- różnorodność biologiczna,
poznawanie świata przyrody,
- energia,
- transport,
- rolnictwo i produkcja żywności,
- konsumpcja i gospodarka odpadami,
- zasoby naturalne,
- zasoby wodne,
- globalizacja i handel międzynarodowy,
- zmiana klimatu.

JAK TO WYGLĄDA W PROGRAMIE REGIONALNYM FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WARMII I MAZUR?

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

- FEWM.02 ŚRODOWISKO
- 02.10. Gospodarka odpadowa,
- 02.11. GOZ
- 02.12. Ochrona
bioróżnorodności

Europejski Fundusz Społeczny +

- FEWM. 06. EDUKACJA
- 06.05. Edukacja przez całe życie
- 06.04. Edukacja zawodowa
- 06.03. Edukacja ogólnokształcąca

FEWM.02.10 GOSPODARKA ODPADOWA FEWM.02.11 GOSPODARKA O OBIEGU ZAMKNIĘTYM

Edukacja ekologiczna jako element uzupełniający wszystkich typów przedsięwzięć - w tym zwiększenie świadomości konsumentów, przedsiębiorstw na temat GOZ

(w tym również prace nad dokumentami planistycznymi związanymi z wdrażaniem idei gospodarki o obiegu zamkniętym oraz opracowaniem strategii „zero waste”)

- BENEFICJENCI, m.in.:
  - ad .02.10 JST, organizacje społeczne;
  - Ad.02.11 duże przedsiębiorstwa

FEWM.06. EDUKACJA I KOMPETENCJE EFS+

- FEWM.06.03. Typ projektu I. Realizacja programów rozwojowych szkół/placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie. Podstawowe warunki wsparcia, m.in.: Projekt musi zawierać działania uwzględniające budowanie postaw proekologicznych
- FEWM.06.03. Typ. I.2. Szkolenia/kursy z zakresu rozwijania umiejętności/ kompetencji podstawowych, zwłaszcza umiejętności cyfrowych dla osób o niskich umiejętnościach kompetencjach w tym cyfrowych
- BENEFICJENCI, m.in.: organizacje społeczne;

wskaźnik produktu

- **WLWK-PLRO073** Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjno-edukacyjnych kształtujących świadomość ekologiczną

Wskaźniki rezultatu

- **WLWK-PLRR050** - średnioroczna liczba odbiorców działań edukacji przyrodniczej we wspartych ośrodkach
- **WLWK-PLRR060** - Zasięg/ kampanii edukacyjno-informacyjnych

(tylko w: bioróżnorodność, mobilność miejska)

Ciechocin- sadzenie dębu po nawałnicach

Ryjewo- społeczne sadzenie alei czereśni ptasich

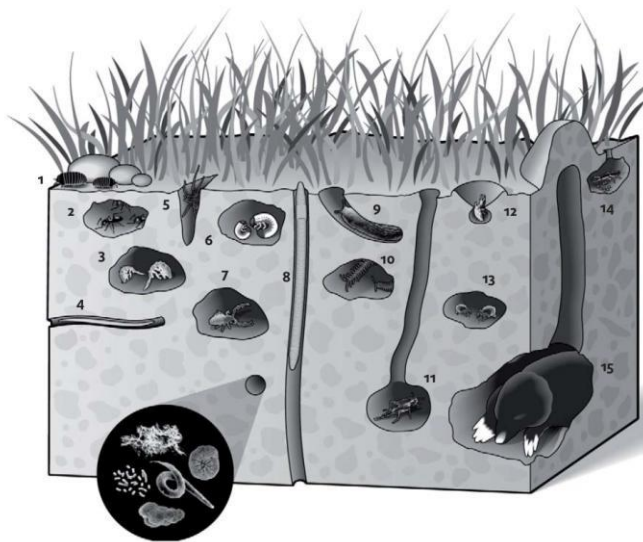

SPACERY
ZIELARSKIE

OGRÓD PERMAKULTUROWY

BIORÓŻNORODNOŚĆ GLEBOWA

1. Prosiński
2. Mrówki
3. Skoczogonki
4. Dżdżownica wyższych warstw gleby
5. Pająk
6. Larwy chrabąszcza majowego
7. Zaleszczotki
8. Dżdżownica glebożerna
9. Ślimak nagi
10. Wije
11. Świerszcz polny
12. Larwa mrówkołwa
13. Różca
14. Skorki
15. Kret

Pracownicy fabryki życia dostrzegani pod mikroskopem:
bakterie, nicienie, grzybnia, pierwotniaki.

DŹDŹOWN ICE

Fig. XIII.II: The photo to the left shows *Allolobophora delle eiseni*, an epigeic species which lives in the leaf litter and mulch layer and only sometimes moves down into the top few centimetres of the soil. The photo on the right shows *Aporrectodea giardi*, an anecic earthworm of a different genus. Photos: left (MBo) and right (DC)

Fig. XIII.III: Above are three different species of anecic earthworms (Left – *Aporrectodea fterica*; middle – *Octolasion cyaneum*; and right – *Allolobophora c. chlorotica albatica*. While all three species fall into the same ecological group, clear morphological differences can be seen in both the pigmentation, size, shape and position of the clitellum (saddle). (DC)

(MBo)

(EHo)

Fig. XIII.IV: The picture to the left shows two earthworms mating on the surface of the soil. Earthworms are hermaphroditic, but are in capable of self fertilisation. Mating is triggered by external environmental conditions (right), such as the soil temperature and moisture. These conditions become optimal in spring and autumn. The earthworms mate by exchanging sperm through the male pores onto the clitellum. Fertilisation takes place outside of the body and sometime after the earthworms have separated a cocoon is secreted by the clitellum into the soil which contains the fertilised egg. The earthworm embryo develops within the cocoon (below), which is resistant to both hot and cold and drying out. The cocoon hatches as a small, but complete earthworm which is sexually active within 4 to 6 months. An earthworm next to two types of eggs. The colourless eggs are from a slug while the smaller light brown egg cocoons are from the earthworm.

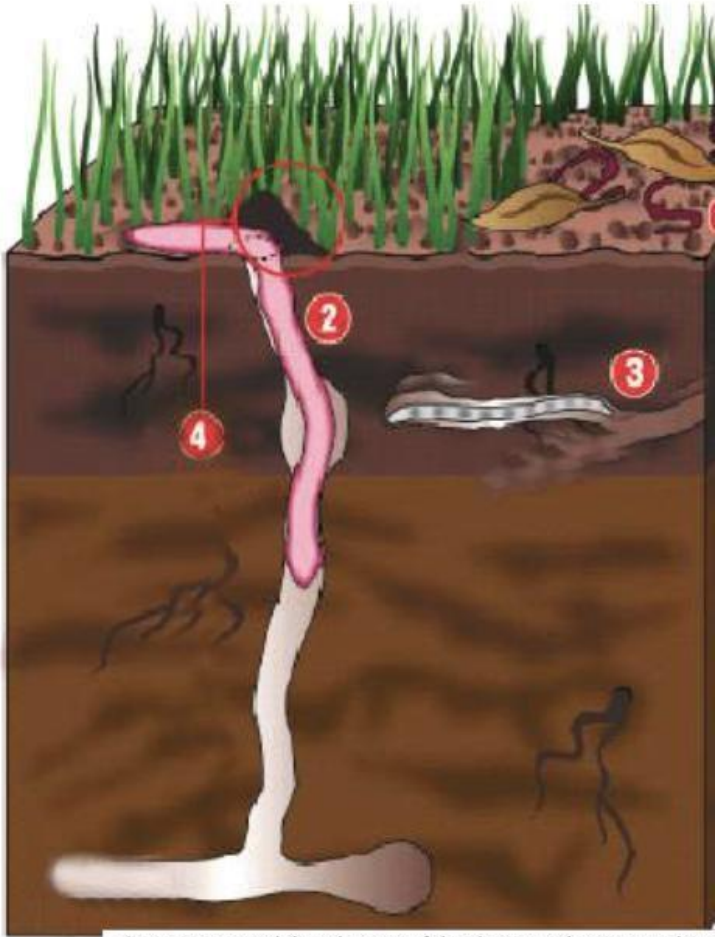

Fig. XIII.I: Spatial distribution of the three earthworm ecological groups. 1 = epigeic species, 2 = anecic species, 3 = endog species and 4 = cast deposition on the soil surface. (DC)

Fabryka życia

Dlaczego różnorodność
biologiczna gleby jest tak istotna

ziemia

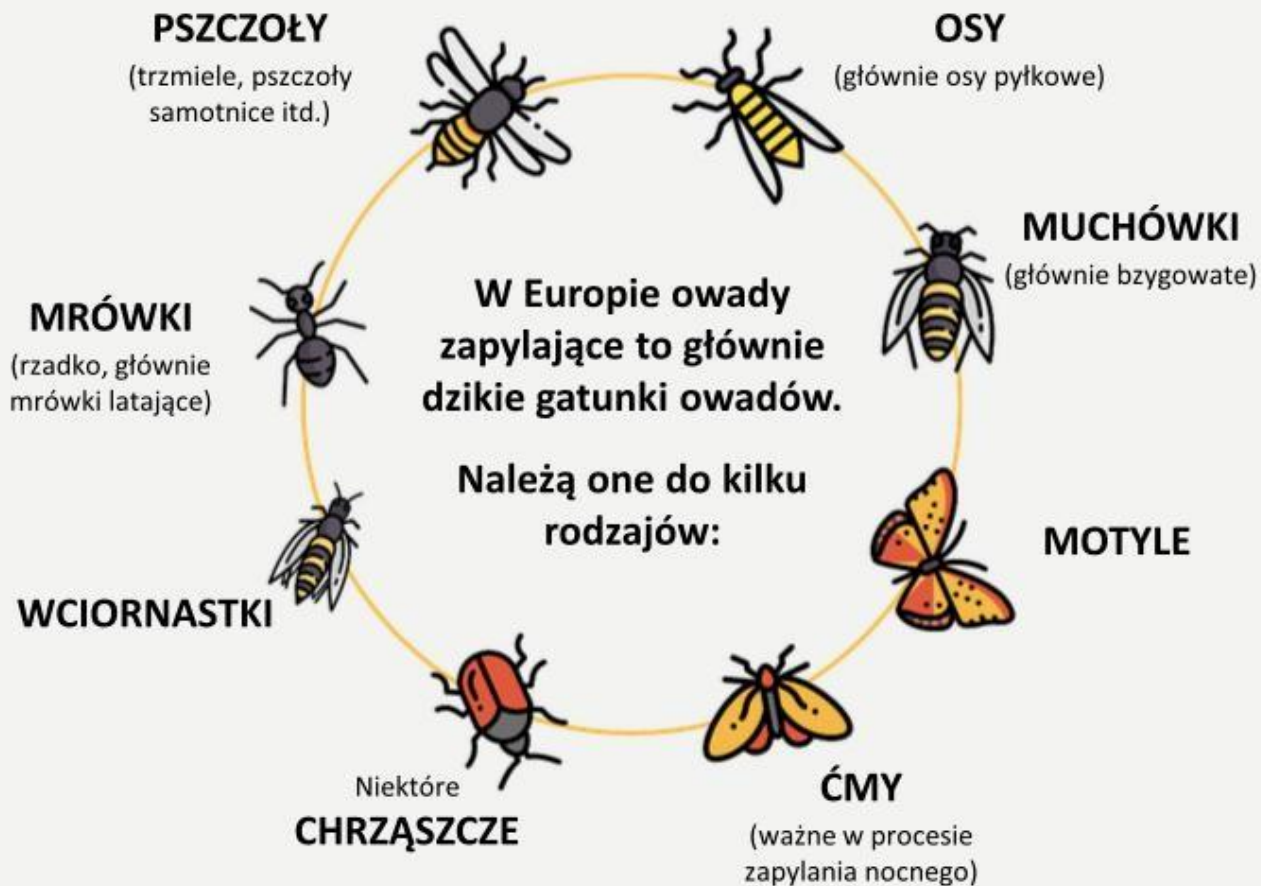

Stowarzyszenie Eko-Inicjatywa

13 kwi · 🌍

Zakładanie łąki kwietnej to super integrujące wydarzenie. Połączyliśmy swoj... Wyświetl więcej

Udomowione owady zapylające:

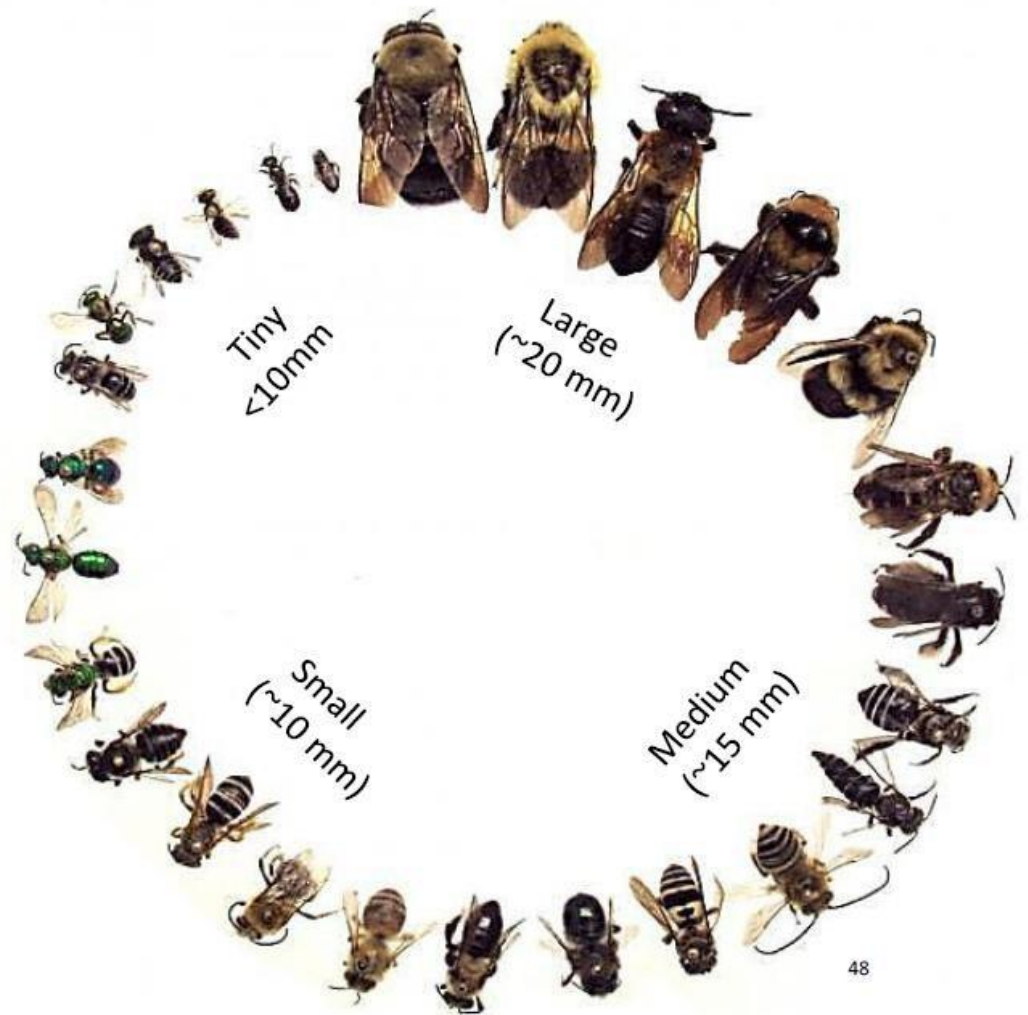
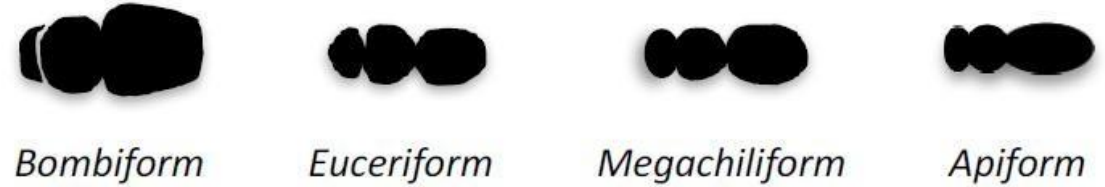
pszczoły miodne (głównie *Apis mellifera*, najważniejsza dla sektora hodowli pszczół i produkcji miodu i innych produktów pszczelich – mleczka pszczelego, wosku pszczelego, propolisu i pyłku)

trzmiele (głównie w celu zapylania pomidorów szklarniowych)

pszczoły samotnice (głównie pszczoły zapylające uprawy sadownicze, murarka rogata i *Osmia cornuta*, w celu zapylania sadów)

muchówki (głównie **bzygowate** w celu zapylania upraw szklarniowych)

- Poza pszczołą miodną, w samej Polsce występuje ok. **470** gatunków pszczół, reprezentujących dużą różnorodność kształtów i strategii życiowych

SegregujMy!

– O, jaki tu nieprzyjemny zapach! – zmarszczył nos Pawełek.
– Przecież ci ludzie grzebią w naszych śmieciach! – chłopcy nie mogli wyjść ze zdumienia.

W hali znajdowały się długie taśmociągi, na których rozdzielano odpady ze względu na ich rozmiar i tworzywo, z jakiego były zrobione. Pan Maciej wskazywał i tłumaczył:

– Odzyskiwane są metalowe elementy, aluminiowe puszki, kartoniki po napojach, a plastikowe butelki są rozdzielane według koloru. Następnie starannie posegregowane odpady trafiają do fabryk, gdzie robione są z nich nowe rzeczy. W ten sposób mniej odpadów trafia na składowisko. Odpady organiczne, np. drobne gałęzie, obierki po owocach i warzywach, poddawane są kompostowaniu.

Czy zauważyliście, że im lepiej posegregowane odpady trafiają do zakładu, tym większa szansa na ich odzysk? Odzysk, czyli wykonanie nowych przedmiotów ze zużytych rzeczy.

W dziupli mieszka puszczyk.

Bardzo rzadko, tylko w najcieplejsze dni lata, z dziupli wylatuje chrząszcz pachnica dębowa.

Często można usłyszeć werblenie dzięcioła.

Pień i dorodne gałęzie obrastane są przez porosty i mchy, na wyższych gałęziach rośnie jemiola.

Pod jednym z korzeni swoje terytorium mają mrówki.

Zięba i sikorki też są stałymi bywalcami lipy.

W okolicy sprawnie uwijają się pracowite pszczoły, które w dziupli skrywają miód.

Spotkać tu można także szerszenie.

Wieczorową porą bezszelestnie latają nietoperze, licząc na złowienie smacznych komarów.

Wszystkie zwierzęta zazwyczaj są bardzo zajęte swoimi czynnościami, wydaje się, że każde z nich realizuje swój precyzyjny plan.

W końcu doszli do celu, którym okazała się... biedronka siedmiokropka.
– Dlaczego tak leżysz z baterią na brzuchu? Czy to twoja siłownia? –
zadali pytanie biedronce, oczekując na wyjaśnienie dziwnej sytuacji.
– Też mi żarty! Pomóżcie lepiej. Znowu ludzie zostawili mnóstwo śmieci.
Chciałam przekulać tę baterię i tak już zostałam z ciężarem na brzuchu –
jęczała biedronka, przygnieciona baterią.

Hej hop, hej hop i już – dzieci połączyły swoje siły i energicznym
ruchem uwolniły biedronkę. Bateria przeturlała się kilka razy
i zatrzymała na brzegu stawu.

– Katastrofa, katastrofa – lamentowała dalej biedronka. – Ta bateria
nie może tu zostać!

– A co się może stać? – zdziwiły się dzieci.

OGRÓD DESZCZOWY?

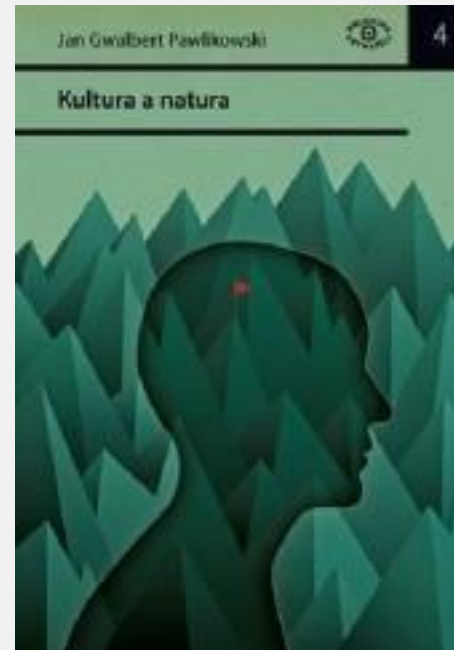
EDUKACJA EKOLOGICZNA- KULTURA I NATURA?

„Kultura wyszła z przyrody,
długo na sobie nosiła jej cechy,
aż zwróciła się przeciwko niej”

Biblioteki

Domy kultury

Organizacje społeczne itp.

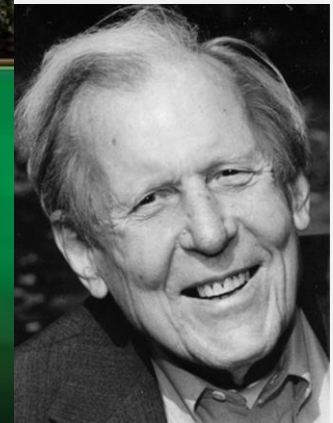
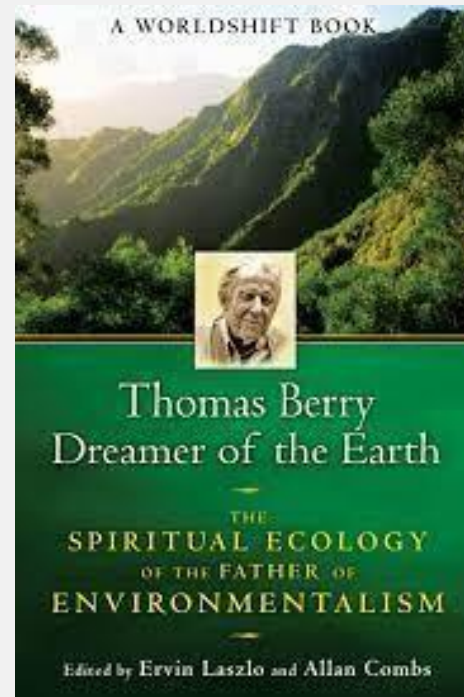

EDUKACJA EKOLOGICZNA- CZY DOSTĘPNA DLA NGO'S?

- Wielkość projektu
- Wkład własny
- Kwalifikowalność VAT
- Koszty pośrednie
- Chęć włączenia edukacji do większych projektów
- Kryteria premiujące

Tohmas Berry (1914-2009) – prorok ery ekozoiku

- Technologia może jedynie wspomagać przeciwdziałanie kryzysowi ekologicznemu, ale nie jest w stanie go zażegnać
- Źródła kryzysu leżą w samym człowieku i w tym kierunku powinny być skierowane nasze zabiegi, jeśli życie na Ziemi w obecnej formie ma przetrwać.
- **Nadejście ery ekozoicznej jest tylko kwestią czasu**

AKTUALNOŚCI, BAZA WIEDZY, WEBINAR
15.09.25
Webinar „Jak zmniejszyć ubóstwo energetyczne w Polsce? Rola Funduszy Europejskich”. Zobacz nagranie

AKTUALNOŚCI, BAZA WIEDZY
01.09.25
Energia obywateli kontra system

AKTUALNOŚCI, BAZA WIEDZY, PRZEGLĄD, RAPORTY
30.07.25
Zielone fundusze dla NGO. Przegląd rekomendacji

AKTUALNOŚCI, BAZA WIEDZY
11.07.25
Drzewa ratują mieszkańców miast przed upałami: naturalna klimatyzacja, która działa i nie obciąża kieszeni

AKTUALNOŚCI, BAZA WIEDZY
11.07.25
Deszcze nawalne i powódzie błyskawiczne – zagrożenie w dobie zmiany klimatu

AKTUALNOŚCI, BAZA WIEDZY
11.07.25
Zdrowe ekosystemy zamiast betonu: jak przyroda może ratować Polskę przed suszą i powodzią

Nie przegap

Zorganizowani i aktywni – szansa dla podlaskich organizacji pozarządowych

Małe granty dla NGO na ekologię i ochronę zwierząt. Starostwo w Słupsku ogłosiło nabór ofert

Webinar „Jak zmniejszyć ubóstwo energetyczne w Polsce? Rola Funduszy Europejskich”. Zobacz nagranie

Grupa uśmiechniętych dzieci bawi się w zielonym lesie (fot. Canva/ Dream Lab).

Edukacja ekologiczna. Czyli co?

🕒 18.12.24 - 📁 Baza Wiedzy, Raporty

Ewa Romanow-Pękal

AKTUALNOŚCI, BAZA WIEDZY, WEBINAR
15.09.25
Webinar „Jak zmniejszyć ubóstwo energetyczne w Polsce? Rola Funduszy Europejskich”. Zobacz nagranie

AKTUALNOŚCI, BAZA WIEDZY
01.09.25
Energia obywateli kontra system

AKTUALNOŚCI, BAZA WIEDZY, PRZEGLĄD, RAPORTY
30.07.25
Zielone fundusze dla NGO. Przegląd rekomendacji

AKTUALNOŚCI, BAZA WIEDZY
11.07.25
Drzewa ratują mieszkańców miast przed upałami: naturalna klimatyzacja, która działa i nie obciąża kieszeni

AKTUALNOŚCI, BAZA WIEDZY
11.07.25
Deszcze nawalne i powódzie błyskawiczne – zagrożenie w dobie zmiany klimatu

AKTUALNOŚCI, BAZA WIEDZY
11.07.25
Zdrowe ekosystemy zamiast betonu: jak przyroda może ratować Polskę przed suszą i powodzią

Nie przegap

Zorganizowani i aktywni – szansa dla podlaskich organizacji pozarządowych

Małe granty dla NGO na ekologię i ochronę zwierząt. Starostwo w Słupsku ogłosiło nabór ofert

Webinar „Jak zmniejszyć ubóstwo energetyczne w Polsce? Rola Funduszy Europejskich”. Zobacz nagranie

Ewa Romanow-Pękal eromanow@ekokwidzn.pl

7%

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

ZIELONASIEC.PL

Pomoc Techniczna
dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

